

Archiwum
Żydowskiego Instytutu Historycznego
im. E. Ringelbluma

Spuścizna Bernarda Marka

S/333

(1897, 1905, 1913-1914, 1918, 1920-1921, 1926-1928, 1930, 1933, 1937-1938, 1940-1966)

Mgr Magdalena Siek

Warszawa 2017

Wstęp

Bernard (Ber) Mark urodził się 8 czerwca 1908 r. w Łomży. W 1932 r. ukończył prawo na Uniwersytecie Warszawskim. Pracował jako nauczyciel m.in. j. polskiego w szkołach żydowskich. W latach 30. wstąpił do Komunistycznej Partii Polski. Współpracował z komunistycznym dziennikiem „Frajnd”, był członkiem Zarządu Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich w Warszawie. Po wybuchu wojny znalazł się w Białymstoku, a następnie w Mińsku. Po napaści Niemiec na ZSRR służył w batalionie pracy, następnie ewakuowany do Kujbyszewa pracował tam dla Żydowskiego Komitetu Antyfaszystowskiego. W 1944 r. stanął na czele Komitetu Organizacyjnego Żydów Polskich przy Związku Patriotów Polskich. Do Polski wrócił w 1946 r. Kierował redakcją gazety „Dos Naje Lebn”, działał we Frakcji Żydowskiej PPR (potem PZPR), przewodniczył Związkowi Literatów i Dziennikarzy Żydowskich. W latach 1949-1966 był dyrektorem Żydowskiego Instytutu Historycznego. Zajmował się przede wszystkim pracą naukową, publikował na łamach „Folks-Sztyme” i „Idisze Szriftrn”. Był jednym z pierwszych historyków zajmujących się tematyką Zagłady. Opublikował m.in. „Der ojszstand in bialistoker getto” (1950), „Ruch oporu w getcie białostockim: samoobrona-zagłada-powstanie” (1952), „PPR in kamf un boj” (1955), „Powstanie w getcie warszawskim na tle ruchu oporu w Polsce” (1954), „Di umgekumene szrajber fun getos un lagern un zejere werk” (1954), „Adam Mickiewicz” (1955), „Di geszichte fun Jidn in Pojln” (1957), „Walkę i zagładę getta warszawskiego” (1959), opracowania dokumentów źródłowych: „Raport Jürgena Stroopa” (1958), „Megiles Ojszwic” (1977, wydane po śmierci). Zmarł 4 lipca 1966 r. Został pochowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Okopowej w Warszawie.

Po śmierci Bernarda Marka część jego spuścizny trafiła do Archiwum ŻIH, a część znalazła się w Goldstein-Goren Diaspora Research Center na Uniwersytecie w Tel Awiwie. W ŻIH-u znalazła się m.in. korespondencja przychodząca do Marka jako dyrektora ŻIH, która nie została oficjalnie zarejestrowana. Są to zarówno listy od oficjalnych instytucji (w mniejszości), jak i od osób prywatnych, dzielących się swoimi wspomnieniami i przeżyciami. W przypadku niektórych osób (Libe Czernin, Jona Rodinow, Jakow Szejnin) można mówić o systematycznie utrzymywanej korespondencji, a osoby te dzieliły się z B. Markiem również swoją twórczością naukową bądź literacką. Z korespondencji pochodzi również większość relacji dotyczących przeżyć wojennych, a także pozostałe utwory lub próbki literackie, które prywatne osoby przesyłały do ŻIH, być może w nadziei ich opublikowania.

W spuściznie zostały wyodrębnione oryginalne dokumenty pochodzące z okresu przedwojennego i okupacji. Ich pochodzenie nie zostało do końca wyjaśnione, ale w większości przypadków trafiły one do B. Marka z korespondencją.

Dużą część spuścizny stanowią maszynopisy książek autorstwa Marka, a także jego artykuły i recenzje. Znalazły się tu również artykuły naukowe innych autorów oraz materiały z konferencji.

Do ciekawych materiałów, które znalazły się w posiadaniu B. Marka, zaliczyć również można odpisy (bądź oryginały) okupacyjnych dokumentów opatrzonych pieczęcią Archiwum Bundu.

Największą część spuścizny stanowią notatki sporządzone przez B. Marka do własnych publikacji, a także fotokopie i odpisy dokumentów z różnych archiwów.

Fotografie znajdujące się pierwotnie w spuściźnie trafiły do Działu Dokumentacji Zabytków w ŻIH.

W toku prac nad spuścizną B. Marka zostały połączone jej obie części.

Bibliografia: Nalewajko-Kulikov J., *O Marcu przed Marcem. Wprowadzenie do zapisków Bernarda Marka*, Kwartalnik Historii Żydów, nr 2 (226) 2008.

Spis treści

- I. Wspomnienia i nekrologi, pierwszy inwentarz spuścizny B. Marka
- II. Korespondencja
- III. Działalność B. Marka w Radzie Narodowej M. St. Warszawy
- IV. Artykuły i opracowania autorstwa B. Marka
- V. Dokumenty sprzed 1939 r.
- VI. Dokumenty z lat 1939-1946
- VII. Relacje i wspomnienia
- VIII. Artykuły i opracowania obce
- IX. Utwory literackie
- X. Notatki
- XI. Odpisy i fotokopie dokumentów
- XII. Notatki z kwerend
- XIII. Bibliografie
- XIV. Materiały z konferencji
- XV. Gazety, wycinki prasowe
- XVI. Varia

Wykaz skrótów

ang. – j. angielski

b.d. – brak daty

fot. – fotografia

fotokop. - fotokopia

franc. – j. francuski

grec. – j. grecki

hebr. – j. hebrajski

hol. – j. holenderski

jid. – j. jidysz

l. - luźne

mps – maszynopis

mps pow. – maszynopis powielany

N.N. – nieznany

niem. – j. niemiecki

rol. – j. polski

rkps - rękopis

ros. – j. rosyjski

s. – strony

serb.-chorw – j. serbsko-chorwacki

włos. – j. włoski

INWENTARZ

1. Pierwszy inwentarz spuścizny B. Marka, wykaz korespondencji.
b.d., rkps, j. pol., l., s.
2. Nekrologi, wycinki prasowe, telegramy i listy z kondolencjami po śmierci B. Marka.
1966, rkps, mps, j. hebr., j. hol., j. jid., j. niem., j. pol., j. ros., l., s.
3. Wspomnienia o Bernardzie Marku: Józef Barski-Gitler, Z. Baumgold, Lili Berger, Herc Bergner, Adolf Berman, Mieczysław Berman, Lea Dimant, Pola Dzierzgowska, A. Eisenbach, Z. Finer, Goldberg Jakub, Goldman Sz., L. Łozowski, Henryk Malinowski, Sz. Micmacher, B. Minkowski, Michał Mirski, L. Olicki, Rafał Pozner, Jona Rodinow, Chawa Słucka-Kostin, Borys Szuster.
1966, rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s.

KORESPONDENCJA

4. Korespondencja przychodząca, notatki z adresami, koperty. INDEKS NAZWISK
b.d., 1947, 1950-1959, rkps, mps, j. jid., j. niem., j. pol., j. ros., fot., l., s.
5. Korespondencja przychodząca. INDEKS NAZWISK
1960-1961, rkps, mps, j. franc., j. jid., j. niem., j. pol., j. ros., j. włos., fot., l., s.
6. Korespondencja przychodząca. INDEKS NAZWISK
1962-1965, rkps, mps, j. ang., j. jid., j. niem., j. pol., j. ros., fot., l., s.
7. Korespondencja przychodząca od Andrzeja Kamińskiego, (Poznań), odpisy dokumentów, wycinki prasowe.
1956, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 1006)
8. Korespondencja z Yad Vashem w sprawie wydania listów córek dr. Szyfmana, odpisy listów.
1963, rkps, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 1007)

DZIAŁALNOŚĆ B. MARKA W RADZIE NARODOWEJ M. ST. WARSZAWY

9. Korespondencja.
1955-1957, rkps, mps, j. pol., l., s.
10. Materiały informacyjne i wytyczne.
1954-1957, mps pow., j. pol., l., s.
11. Uchwały i protokoły.
1954-1956, mps pow., j. pol., l., s.
12. Budżet Miasta Stołecznego Warszawy na rok 1955.
b.d., mps pow., j. pol., poszyt, s.

ARTYKUŁY I OPRACOWANIA AUTORSTWA B. MARKA

13. Artykuły B. Marka: „Powstanie Bar Kochby”, „W 15-tą rocznicę powstania w getcie białostockim”, wstęp do albumu „Męczeństwo, walka, zagłada”, „Wkład Żydów do rodzimego i międzynarodowego ruchu oporu”, „Wos iz azojns gewen dos pojlisze jidntum”, „Eksterminacyjna polityka ekonomiczna i kulturalna rządów burżuazyjnych wobec ludności żydowskiej w okresie 1918-1939”, „Stronictwa polityczne ludności żydowskiej w Polsce w okresie międzywojennym”, „Proletariat żydowski i jego udział ruchu socjalistycznym i walkach rewolucyjnych do lat 1914/17”, „Powstanie i program Bundu”, „Di jidisze historiografie”, „Żydzi polscy w ruchu partyzanckim”, „Grupa Bauma”, „Problemen fun forschn di jidisze widersztand-bawegung bejs der cwejter welt-milchome”, „Żydowskie dziewczęta – bohaterki ruchu oporu w Oświęcimiu”, „Delegaty Bundu na cezde RSDPR”, uwagi do haseł o tematyce żydowskiej Małego Słownika Historii Polskiego Ruchu Robotniczego.
b.d., mps, j. jid., j. pol., j. ros., l., s. (stara sygn. 22, 29)
14. Artykuły B. Marka: „A demb iz gefaln. Cum tojt fun Zalman Szneur”, „Poezja wymordowanego narodu”, „Literatura żydowska w Polsce od jej powstania do dnia dzisiejszego”, „Di jidisze literatur in Pojln fun ir antszejung biz hajnt”, „Wen idee wert lebn”, „Grunt-sztrichn fun der jidysz-sowietischer literatur”, „Dawid Bergelson”.
b.d., 1947, 1965, mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 11)
15. Relacje B. Marka „Działalność Centralnego Biura Żydowskiego”, „Praca kulturalna KPP wśród mas żydowskich”, „Działalność Żydowskiego Instytutu Historycznego i jej znaczenie”.
1954, 1961, 1964, mps, j. pol., l., s.
16. Maszynopis „Megiles Ojszwic”.
b.d., mps, j. jid., l., s.
17. Maszynopis „Tojzntjorike jidisze geschichte af der pojliszer erd”.
b.d., mps, j. jid., l., s.
18. Maszynopis „Tysiącletnie dzieje Żydów na ziemiach polskich”.
b.d., mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 444a)
19. Maszynopis „Historia Żydów. Część I. Starożytność” (podręcznik), notatki.
b.d., mps, j. pol., l., s.
20. Maszynopis „Historia Żydów” (od starożytności do XVI w.)
b.d., mps, j. jid., l., s.
21. Maszynopis „Historia walk społecznych w dawnej Polsce” z uwagami Ż. Kormanowej.
1948, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 1)
22. Maszynopis „Historia walk społecznych w dawnej Polsce” (drugi egz. niepełny)
1948, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 2)
23. „Historia walk społecznych w dawnej Polsce” – notatki.
b.d., rkps, j. pol., l., s.

24. Maszynopis „Di algemajne lage un jidisze widersztand-bawegung”, bibliografia i odsyłacze.
b.d., rkps, mps, j. jid., l., s.
25. Protokoły z odbytych w ŻIH dyskusji nad książką B. Marka „Di churwes dercejlen”.
1948, rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 1005)
26. Referaty: „Ruch oporu Żydów w Polsce w okresie okupacji hitlerowskiej”, „Ojfsztejg un umkum fun jidiszn Warsze”, „Mickiewicz un di Jidn fun Nowogródek un umgegent”, „Walka ekonomiczna i polityczna żydowskich mas pracujących w Polsce w okresie międzywojennego 20-lecia”, „Struktura gospodarczo-zawodowa i położenie ekonomiczne ludności żydowskiej w Polsce w okresie międzywojennego 20-lecia”, „Życie i instytucje kulturalne Żydów w Polsce”, „Kultura Żydów polskich w latach 1850-1864, 1914-1917”, „Literatura żydowska (jidysz)”, „Cenny przyczynek do problematyki ideologii powstańców judejskich przeciw Rzymowi”, „Di integracje-teorie in an alt-najen gesztalt”, „Wkład Żydów w krajowy i międzynarodowy ruch oporu”, „Di <<Grine szotns>> fun Emanuel Kozakiewicz”, „Szkie historyczny powstania w getcie warszawskim”, konspekt referatu „Podziemne archiwum getta”, konspekt „Powstania w getcie warszawskim”, recenzje, głosy w dyskusji, tezy do referatu.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 12, 24, 52, 1002)
27. Scenariusze wystaw.
b.d., 1963-1965, mps, j. franc., j. jid., l., s.
28. Brudnopisy opracowań: o Kellermanie, o powstaniu w getcie warszawskim.
b.d., rkps, j. jid., l., s. (stara sygn. 18, 640)

DOKUMENTY SPRZED 1939 R.

29. „W obronie własnej”, dodatek do nr. 36 „Monitora”.
1897(?), druk, j. pol., l., s. (stara sygn. 116)
30. „Der Junger Chawer”, gazetka młodzieży komunistycznej z Sosnowca.
1926, rkps, j. jid., l., s. (stara sygn. 134)
31. Afisze tygodnika „Undzer Weg”.
1933(?), j. jid., druk, l., s. (stara sygn. 133)
32. Indeks studenta Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego w Warszawie Grzegorza Żukowskiego z pieczętą „Miejsce w ławkach parzystych” (brak fotografii).
1938, rkps, druk, j. pol., poszyt., s. (stara sygn. 172)
33. Wyciągi i odpisy okólników: Skif, Cukunft, Blok Robotniczy do Żydowskiego Kongresu Ludowego, Komitet Organizacyjny Kongresu Żydowskiej Samopomocy, HaNoar HaCijoni, Keren HaJiszuw, Brit HaChajal, Hitachdut, Rada Zawodowa Żydowskich Związków Klasowych, Komitet Centralnej Organizacji Syjonistycznej, Brit HaCochar, Liga Pomocy Pracującym w Palestynie, Poalej Syjon(Zjedn. Z C.S.), Agudat HaNoar HaIwri „Akiba”, Tel Chaj, Organizacja dla Kultury i Wychowania Religijnego „Jabne”, Związek Socjalistycznej Żydowskiej Młodzieży Robotniczej „Frajhajt”, Zjednoczony Komitet Mizrachi i Tora WaAwoda, Nowa Organizacja Syjonistyczna, Kongres Robotniczy, Centralny Związek Rzemieślników Żydów(1936-1938), odezwa 1-majowa Cukunft (1938 r.),

legitymacja wyborcza: Adam Wróblewski, Kielce.
b.d., mps, mps pow., j. pol., l., s. (stara sygn. 148)

34. Lew Abe (Druskienniki), korespondencja.
1913-1914, 1920, 1927, 1930, 1947, rkps, mps, j. jid., l., s.

DOKUMENTY Z LAT 1939-1946.

35. Karta pocztowa od T. Knelera z Hrubieszowa do Hejnocha Knelera w Łodzi.
b.d., rkps, j. jid., l., s. (stara sygn. 667)
36. Okólnik dot. przyjmowania „mieszkańców” do Hitler-Jugend.
1940, druk, j. niem., l., s. 3. (stara sygn. 194)
37. Reisegenehmigung na nazwisko Elisabeth Liskiewicz, Białystok (2 egz.)
1941, rkps, mps, j. niem., l., s. 1. (stara sygn. 940)
38. Historia Żydów w czasie II wojny światowej: Polska. Astman E., Relacja o obozie
Janowskim.
1943, rkps, j. pol., l., s.
39. N.N. Relacja z obozu zagłady w Treblince (doktor z Czechosłowacji), okres pobytu
10.10.1942-03.08.1943 r.
b.d., j. pol., l., s. (stara sygn. 288)
40. Zaświadczenie o przynależności do oddziału partyzanckiego im. Stalina (Białoruś) dla
Kozłowskiego Jakuba, fotografia.
1944, rkps, druk, j. ros., fot., l., s.
41. Odezwa Komunistycznej Partii Litwy do żołnierzy niemieckich.
1944, druk, j. niem., l., s. 1. (stara sygn. 845)
42. List Abramowicza A.M., żołnierza Armii Czerwonej, do siostry (21.12.1944 r.)
1944, rkps, j. jid., l., s.
43. Listy żołnierzy żydowskich do Komitetu Żydów Polskich w ZSRR i „Dos Naje
Lebn”.
b.d., 1944-1946, rkps, j. jid., j. pol., l., s.
44. Pieśni spisywane przez więźniów obozu w Chełmsku Śląskim, list z Komitetu
Żydowskiego w Lubawce.
b.d., 1947, rkps, j. jid., l., s. (stara sygn. 997)

RELACJE I WSPOMNIENIA

45. N.N. Wspomnienie o Fajwelu Berlinerze-Boczkinie, fotografia.
b.d., rkps, j. jid., l., fot., s. (stara sygn. 152)

57. Białostocki, wspomnienie o Ignacym Wolskim.
1954, rkps, mps, j. jid., l., s. (stara sygn. 247)
58. Blum Luba, wspomnienie o akcji likwidacyjnej szpitala na Czystem.
b.d., rkps, j. jid., l., s.
59. Bruss S., wspomnienie o M. Anielewiczu.
1953, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 957)
60. Czerniak Libe „Fun majne krimer togbicher”.
1957, rkps, j. jid., l., s.
61. Czyszewski Kazimierz, Szmulewski, Szpilski Józef, wspomnienia z Auschwitz
(odpisy)
b.d., mps, j. pol., l., s.
62. Dąbrowski Stanisław, Różański Michał, N.N, wspomnienia z partyzantki (4
fotografie).
1955, rkps, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 284, 285)
63. Duracz Anna, wspomnienia z czasów działalności konspiracyjnej.
b.d., mps, j. pol., s. 2. (stara sygn. 183)
64. Fajgel Szymon, Ferber Aba, wspomnienia z partyzantki. Fot. Fajgla Sz.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., fot., l., s.
65. Frajnt Libe, wspomnienia o Waclawie Szymańskim i Alfredzie Isenbergu, 3
fotografie.
1961, rkps, j. jid., fot., l., s. (stara sygn. 537)
66. Gejer (Chuwers), Frania Jankiel Chuwers – relacja (Majków, Równe), list Alperowicz
J., zaświadczenie Anna Daszkiewicz.
1960, rkps, j. jid., l., s. (stara sygn. 408)
67. Górnicki J., wspomnienie o polskiej młodzieży komunistycznej na Uniwersytecie w
Nancy.
1956, rkps, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 887)
68. Górską Janina, życiorys Antoniego Oppenheima.
1959, rkps, j. pol., l., s. (stara sygn. 310)
69. Grabiec Franciszek, wspomnienia o działalności w ruchu oporu.
1960, mps, j. pol., l., s.
70. Gutman Samuel, wspomnienia z partyzantki.
1960, rkps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 979)
71. Inglot Julian, wspomnienie o prof. Metallmannie.
b.d., mps, j. pol., l., s. 4 (stara sygn. 139)

72. Kaniewski J. „Chytry”, wspomnienia z partyzantki G.L.
b.d., rkps, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 349)
73. Kaplan Jakow (Tallin), wspomnienie o Żydach wyróżnionych za udział w ruchu oporu w ZSRR, 6 fotografii, odpis listu B. Lurie z 1941 i L. Papiernika z 1942 r.
b.d., 1963, rkps, mps, j. jid., j. ros., fot., l., s. (stara sygn. 248)
74. Kotlewski Franciszek, relacja o działalności zbrodniarza Kurta Kirschnera.
1962, mps, j. pol., l., s. 3 (stara sygn. 926)
75. Landau Aron, wspomnienia z Parysowa z czasów okupacji.
1963, rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s.
76. Lederman Mojżesz, relacja o getcie łódzkim (z Archiwum Bundu).
1945, mps, j. jid., l., s. 4.
77. Lenkiewicz Maksymilian (Maks Herz), wspomnienia o ratowaniu Żydów we Lwowie.
1963, mps, j. pol., l., s. 4 (stara sygn. 714)
78. Liberman Jakub, wspomnienia z czasów okupacji (odpis wykonany przez B. Marka).
b.d., rkps, j. pol., l., s. (stara sygn. 719)
79. Margolis Guta „Majn lebens-weg” (wspomnienia z okresu międzywojennego).
b.d., rkps, j. jid., l., s.
80. Metalowiec Herszel, „A weg in lebn” (autobiografia, II tom) z listem do B. Marka, wspomnienia z lat 1905-1923 (notatki B. Marka).
1964, rkps, mps, j. jid., l., s. (stara sygn. 142, 144)
- 80a. Mieses-Reif Maria, wspomnienie o Mateuszu Miesesie.
1960, mps, j. pol., l., s.
81. Moll Józef, relacja o pobycie w Auschwitz.
1960, mps, j. pol., l., s.
82. Nowiński Tadeusz „Kryptonim <<Perła>>”, fragment wspomnień.
1960, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 939)
83. Olczyk Stanisław, Garas J., o partyzantach żydowskich w Kieleckiem, odpisy listów z 1947 r.
b.d., mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 358)
84. Piekarcz Lejzor, relacja o zagładzie Żydów w Muszynie, ankieta ŻIH członka ruchu robotniczego.
1959, rkps, mps, j. jid., l., s.
85. Płachta Wanda (Rzeszów), wspomnienia z czasów okupacji, pomoc Henrykowi Kossowi.
1962, rkps, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 986)

86. Rodinow Jona, wspomnienia getta w Rydze i ruchu oporu.
b.d., 1957, 1961, rkps, j. jid., l., s.
87. Rogala Witold, wspomnienie o Mieczysławie Ferszcie i gen. Bolesławie Roja,
dołączone 22 fotografie.
b.d., 1962, rkps, j. pol., fot., l., s. (stara sygn. 155, 302, 309)
88. Rost Wella, wspomnienia z pobytu w więzieniu w Krakowie (okupacja).
b.d., mps, j. pol., l., s.
89. Rozenfeld, Wajspapir A., relacja o obozie w Sobiborze, notatka dot. powstania w
Sobiborze, fragmenty opracowań.
b.d., 1962, mps, j. pol., j. ros., l., s.
90. Rybałowska-Babkes Liza, wspomnienie o siostrze Frydziej Rybałowskiej, wiersz
Rubina Rybałowskiego „Zaj gezunt majn kind”, fotografia.
1945, 1959, rkps, j. jid., j. pol., fot., l., s. (stara sygn. 669)
- 90a. Sikorski Stanisław, pomoc dla ŻOB.
1961, rkps, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 464)
91. Stup Eugeniusz, wspomnienie o Mojżeszu Horowitzu „Mundku”, działaczu PPR we
Lwowie w czasie okupacji.
1955 r., rkps, j. pol., l., s. (stara sygn. 314)
92. Szajkiewicz (Lamecman) Dosia, relacja o getcie w Krzyżopolu.
b.d., mps, j. ros., l., s.
- 92a. Szapiro Szymon, list o przeżyciach w lesie.
1945, rkps, j. jid., l., s. 2.
93. Szer M. (Tallin), wspomnienie o żydowskich partyzantach w Estonii, fotokopie dok.
(2), fragment gazety „Sowieckaja Estonia”, fotografie (3).
1963, 1965, rkps, druk, j. jid., j. ros., l., fot., s. (stara sygn. 48, 419)
94. Szpilberg Jakub, wspomnienia z partyzantki na Wołyniu, wycinek z gazety.
b.d., 1959, rkps, j. jid., l., s. (stara sygn. 397)
95. Ślusarek Stanisław, wspomnienia z obozu w Płaszowie.
1955, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 205)
96. Tyborowski Ludwik, relacja z Pawiaka.
1960, mps, j. pol., l., s. 1 (stara sygn. 884)
97. Wajntraub Raja, relacja o okupacji w Skarżysku-Kamiennej i Częstochowie.
b.d., mps, j. jid., l., s.
98. Wank Abraham, relacja o obozie w Sobiborze.
1953, rkps, mps, j. jid., l., s. (stara sygn. 246)

99. Wasser Hersz, wspomnienia z getta warszawskiego (spisane przez B. Marka).
b.d., rkps, j. pol., l., s. (stara sygn. 504)
100. Złotkowski Symcha, wspomnienia z getta w Będzinie.
1962, rkps, mps, j. pol., l., s.
101. Zweibaum J. informacja o szkolnictwie wyższym w getcie warszawskim (spisała E. Markowa).
1948, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 472)
102. Zyskind Pinkus, partyzantka na Lubelszczyźnie.
1956, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 381)
103. Pomoc Żydom, wspomnienia i relacje: Gadomska Irena, Gonczak Stanisław, Gościński, Komorowski Edmund, Kuś Michał i Rozalia (oryg. listy Arona Hirscha), Sarnecki Tadeusz, Sakowicz Arkadiusz, Sarnecka Ewa, Sokół Jan, Wąsowska-Leszczyńska Eugenia, Zajdler Władysław, Zuchowicz Tadeusz, Żelaźnik Brandel, Żelaźnik Irena, Żelaźnik Seweryn, Lipińska-Burkiet Barbara, Walery i Julia Beck.
b.d., 1955, 1958-1960, rkps, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 701, 717, 718)
104. Rewolucja 1905 r. Wspomnienia: Majerowicz Josef, Rotbart Michał, Rotbojm Mojżesz, Żurek Mosze Fajwel, Frid F., Wajser H.L., Stary A., Pozner Rafał, Plac Julian, Słabogórski Judel.
b.d., 1955, rkps, druk, j. jid., l., s. (stara sygn. 146)
105. Wspomnienia członków Komunistycznej Partii Polski i działaczy komunistycznych: Zajdenwar Aszer Hersz (Lublin), N.N. (Zaręby Kościelne), Haber Emanuel (Katowice), Judel Plac o Abe Flugu, Fajga Licht o Lebele, Dwojra Zielona o Mordechaju Okoniu, Mozes Elek (wspomnienie St. Dąbrowskiego), Ryłski Henryk (o Jakubie Śliwce).
b.d., 1948, 1953, 1955, 1963, rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 55, 145, 149, 151, 153, 154, 287, 351)
106. Żydzi w ruchu robotniczym w II RP. Wspomnienia: Hajblum Sruł, Lewi Mosze, Rapowicz Izak, Walman Szmul, Wójcik Józef, opracowanie „Krótki rys przełomu w Polsce w roku 1917/18”, wypisy z pracy o Związku Zawodowym Krawców, notatki.
b.d., 1955-1956, rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 53, 54)
107. Żydzi w ZSRR. Relacja o życiu ludności żydowskiej w czasie „jezowszczyzny” i „beriowszczyzny”, fragment wspomnień z pobytu w łagrze.
b.d., 1956, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 181)
108. Zaświadczenia i oświadczenia o pracy w podziemiu lub pomaganiu Żydom. **INDEX NAZWISK**¹
b.d., 1940, 1947, 1950, 1957, 1958, 1963, rkps, mps, j. jid., j. pol., l., fotokop., s. (stara sygn. 542, 618, 619, 620, 700, 706, 707, 716, 720, 722, 724, 966)
109. Ankiety personalne ŻIH dla byłego uczestnika walk rewolucyjnych: Wittlin Dawid, Zaks Mojżesz, puste egzemplarze.

¹ W nawiasach kwadratowych nazwisko osoby, której udzielono pomocy.

b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 166)

110. Poświadczenia wdowieństwa: Fuksman Berta, Schwartz Rifka, Witkind Irena (od notariusza N. Roszkowskiego).
1958-1960, mps, j. niem., l., s. (stara sygn. 968, 973, 980)
111. Alfabetyczny wykaz powstańców z getta warszawskiego (Nemen-reszime fun ojfsztendler in warszewer getto).
b.d., rkps, j. jid., poszyt, s. (stara sygn. 659)
112. Wykaz Żydów partyzantów (na podstawie wzmianek w prasie).
b.d., rkps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 410)
113. Wykaz imienny partyzantów z Dubna, którzy przeżyli wojnę.
1949, rkps, j. jid., l., s. (stara sygn. 393)
114. Wykaz imienny ofiar wysiedlenia z getta warszawskiego (odpis powojenny spisu wykonanego po 21 stycznia 1943 r.)
b.d., mps, j. jid., l., s. (stara sygn. 573)

ARTKUŁY I OPRACOWANIA OBCE

115. Bartoszewski Władysław „Organizatorzy pomocy zbrojnej i uczestnicy akcji zbrojnych AK pod murami getta”.
b.d., mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 568)
116. Tadeusz Bednarczyk „Trochę historycznego kontekstu na temat eksterminacji Żydów w Polsce”, „Urisowi et Comp. w odpowiedzi”, dwa listy do Marka.
1961-1962, rkps, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 983)
117. Borucki Henryk, „Notatki i wspomnienia z lat 1939-1945”, wyimki z opracowania.
b.d., mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 70)
118. Brzeziński B., Gołębiowski J.W. „Warszawska Organizacja PPR wobec zagadnień odbudowy i uruchomienia życia miasta w latach 1944-1948”.
1967, mps pow., j. pol., poszyt, s. (stara sygn. 737)
119. Ettinger Ignacy, „Verzeichnis von Ortschaften in Polen, in denn Judenverfolgungen stattgefunden haben, die für das Entschädigungsverfahren von Bedeutung sind”.
1955, mps pow., j. niem., poszyt, s.
120. Finkel Uri „Mit a halbn jorhundert curik (kimat wi zichrojnes)” (Rewolucja 1905 r.)
1958, mps, j. jid., j. ros., l., s. (stara sygn. 122)
121. Michał Gnatowski „Współdziałanie mieszkańców województwa białostockiego z partyzantką radziecką (czerwiec 1941-lipiec 1944 r.)”, Zygmunt Koszyła „Wyzwolenie białostoczczyzny przez Armię Radziecką w 1944-1945 roku”.
1964, mps pow., j. pol., l., s. (stara sygn. 686, 688)

122. Grynberg-Donat L. „Apteki w getcie warszawskim”, notatki o szpitalu na Czystem b.d., 1959, rkps, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 487, 575)
123. Kann Maria „Na oczach świata”.
b.d., mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 606)
124. Kantor I. „Jidn in der Rojter Armej” (rozdział z opracowania „Jidn in der foterlendischer milchome”).
b.d., rkps, mps, j. jid., l., s.
125. Klein Bernard „Judenrat” (o Judenratach w Czechosłowacji i na Węgrzech).
b.d., rkps, j. jid., l., s. (stara sygn. 35)
126. Lipski „Idea katolickiego państwa narodowego”, odpis odezwy ONR.
b.d., mps, rkps, j. pol., l., s. (stara sygn. 170)
127. Nirensztein A. „Proces zagłady Żydów Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego”.
b.d., mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 221)
128. Rodinow Jona „Jidn komisarn un emisarn in di oktiaber-teg”.
1961, rkps, j. jid., l., s.
129. Schappes Morris U. „Wstęp do dokumentacji Żydów w USA”.
b.d., mps, j. pol., l., s.
130. Sendłak Stefan: „PPS w Zamościu i na terenie powiatu zamojskiego w latach 1918-1939”, „PPS w Zamojszczyźnie i Zamościu 1904-1906”, „Przyczynek do historii ruchu socjalistycznego Ziemi Zamojskiej w okresie okupacji niemieckiej”, „Walka PPS-u w kampaniach wyborczych do Sejmu”, „Żydowski ruch społeczno-polityczny na terenie Zamościa w latach 1919-1939”, „O Muzeum Zamojszczyzny w Zamościu”, „Polska Partia Socjalistyczna w Zamościu i Zamojszczyźnie”, „Z działalności Rady Niesienia Pomocy Żydom w okresie okupacji niemieckiej”.
b.d., 1955, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 163, 701)
131. Żarski-Zajdler Władysław „Wykaz kryptonimów i pseudonimów konspiracyjnych na Śląsku w latach 1939-1945”.
1964, mps, j. pol., poszyt, s. (stara sygn. 104)
132. Żarski-Zajdler Władysław „Żydowski ruch oporu i martyrologia w Białostockiem w świetle dokumentów Armii Krajowej, 1941-1944”.
1965, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 687)
133. Artykuły o historii Żydów w epoce nowożytnej: Antoniuk Jakub „Kozubale w miastach na Podlasiu”, Fuks L., Simon de Pool”, Goldberg Jakub „Małżeństwa Żydów w Polsce w XVIII w.”, Halperyn Izrael „Żydowskie stowarzyszenia rzemieślnicze w Polsce i na Litwie”, Horn Elżbieta „Żydzi ziemi halickiej do połowy XVII w.”, Nadel B. „Di etnogeneze fun jidisz kibuc in mizrech Ojrope”, Wisznicer Mark „Der Wad, zajn struktur un di rolie zajne in dem gezeszaflechn lebn fun di litwisze Jidn”, Stocki Edward „Lekarze Żydzi w Polsce w świetle rejestów Metryki Koronnej”, N.N. „Josef Szlomo del Megigo in Pojln”, N.N. „Di jeride”, N.N. „Ustanowienie Zjazdów Generalnych Żydów w Polsce”, N.N. „O pochodzeniu wiadomości ze źródeł hebrajskich do dziejów krajów wschodnio-europejskich”.

b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s.

134. Artykuły o historii Żydów w czasie II w. ś.: Bednarczyk Tadeusz „Rys historyczny OW-KB – 1939-1945”, Hildebrandt Bogdan „Działalność bojowa ZWM w okupowanej Warszawie”, Jaros Jerzy „Okupacja niemiecka na Ukrainie w oczach hitlerowskiego eksperta”, Jefremin J. „Erszter jidiszer stichiszer widersztand”, Krannhals Hans „Die Judenvernichtung im Generalgouvernement und die Wehrmacht”, Książek Franciszek „Historia Żydów w IV podobwodzie LSB i BCh”, Metalowiec Hersz „Dos heroisze Warsze” (z listem do B. Marka), Pencak A. „W 4. Rocznicę bohaterskiej śmierci organizatorów Żydowskiej Grupy Bojowej PPR w Krakowie”, Poterański Wacław „Rola PPR w walce warszawskiego getta”, „Z dziejów Warszawskiej Organizacji PPR”, Przygoński Antoni „Prasa konspiracyjna Warszawskich Organizacji PPR i AL.”, „Udział PPR i AL. w powstaniu warszawskim”, Robak A.A. „Nowoczesny Balaam w odwrotnym sensie, Rybak P. „Znamienna rocznica”, N.N. „Opór i przetrwanie. Wypowiedź czterech osób, które przeżyły wojnę”, „Kobiety w żydowskim ruchu oporu”.
- b.d., 1963-1964, 1967, mps, mps pow., j. jid., j. niem., j. pol., l., s. (stara sygn. 143)
135. Artykuły o historii Żydów w ruchu robotniczym: Korzec Pinchas „Rosyjska Wojskowo-Rewolucyjna Organizacja a pogromy Żydów w Polsce w 1905 r.”, Lekkert H., Biograficzeskije dannyje o Gursze Lekerte”, Ostrowski Ryszard „O działaniach PPS w Zamościu i na terenie powiatu”, Rybak P. „KPP w walce z antysemityzmem i pogromami”, N.N. „Der onfang fun a masower bawegung cwiszn di jidisze arbeter”, N.N. „Pierwszy <<Proletariat>> a robotnicy żydowscy”, N.N. „Od grupy socjalistów żydowskich”, N.N. „Żydzi w rewolucji 1905 r.” (j. hebr), fragment opracowania o „Kuźni”.
- b.d., mps, j. hebr., j. jid., j. pol., j. ros., l., s. (stara sygn. 58)
136. Artykuły różne: Antoniuk Jakub „Święty czarnej sotni”, Brener L., „Cu der geszichte fun jidisz n jiszuw in Czenstochowe”, Frankel Leo „Heros de la Commune”, Kantor J., Ejnike bamerkungen cu di farefentleche sachaklen fun der <<Folkscajtung>>”, Krawiec Izrael „Monografie” (Siedlce), Kupfer Efraim „Do problemu walki SDKPiL o jedność klasową polskich i żydowskich robotników”, Marin Jan „Hauptsturmfuhrer Wilhelm Reid i drugije”, Netanjahu B., O Żydach w średniowieczu (hebr.), Szajkowski Zosa „Emigranci żydowscy podczas rewolucji francuskiej”, Szyszman Szymon „Stulecie Karaimskiego Zarządu Duchownego w Trokach”, Wojciechowski Zygmunt „Państwo Polskie w wiekach średnich”, Uzarowicz Ludwik „Rys historyczny byłej Wyższej Szkoły Technicznej im. Wawelberga i Rotwanda”, Żemis Stanisław „Centralne Stowarzyszenie Opieki nad Głuchoniemą i Niewidomą Działwą Żydowską”.
- b.d., 1957-1958, 1967, rkps, mps, j. franc., j. hebr., j. niem., j. jid., j. pol., j. ros., l., s. (stara sygn. 140, 167)
137. N.N. Fragment opracowania o A. Mickiewiczu.
- b.d., mps, j. ros., l., s. (stara sygn. 60)
138. N.N., fragment opracowania o ratowaniu Żydów podczas wojny w Czechosłowacji, Jugosławii, Bułgarii, Grecji, Polsce, ZSRR, Estonii, Finlandii, Danii, Szwecji, na Litwie, Łotwie, Białorusi, Węgrzech – fragment.
- b.d., rkps, j. pol., l., s. (stara sygn. 6)
139. Opracowanie o ruchu partyzanckim na Wileńszczyźnie (bez tytułu), I. Kronik „Di wofn-frajntschaft in di wilner welder”, Wita Kempner „Partyzantka wileńska”, fragment

opracowania o Farejnikte Partizanen Organizacje, fotokopia „Gesichte fun FPO”, fotokopia relacji o działalności organizacji partyjnej w getcie wileńskim i partyzantce.

b.d., mps, j. jid., j. pol., fotokop., l., s. (stara sygn. 237)

140. Opracowanie o działalności Bundu w Warszawie w latach 1939-1940.

b.d., rkps, j. jid., poszyt, s. (stara sygn. 82)

141. Konspekty opracowań i wydawnictw.

b.d., 1960, rkps, j. pol., j. ros., l., s. (stara sygn. 180)

UTWORY LITERACKIE

142. Artykuły o literaturze: N.N. Di jidisze-sowietisze literatur un ire wichtigste forsztejer“, N.N. „Fun naturalizm cu humanizm (Zofia Nałkowska)“, N.N. „Adam Mickiewicz“, N.N. „Drej, vos zenen awek. Lipman Lewin, Ezra Fininberg, Herszel Orland“, Kanfer M. „Wpływ Wyspiańskiego na literaturę żydowską“, list do uczestników uroczystej akademii poświęconej stuleciu literatury żydowskiej, notatki.

b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 16, 17, 20)

143. N.N. „Die Giftschlangen und andere besinnliche Erzählungen“.

b.d., mps pow., j. niem., l., s.

144. Aron „Czule – der parisower Boncie Sz wajg“.

1963, rkps, j. jid., l., s.

145. Bowszower J. wiersze „Cu wemen es gehert“, „Mit der natur“, „Lebn“ (odpis z pisma „Sztern“, Mińsk, 1936).

b.d., rkps, j. jid., l., s.

146. Czerniak I. „Oktiaber un di jidisze filologie“, „Ważniejszije waproso isledowanija jewrejskowo jazyka“.

b.d., 1960, rkps, mps, j. jid., j. ros., l., s.

147. Itkowicz M. (Moskwa) „Tkijes kaf“ – opowiadanie.

ok. 1958, mps, j. jid., l., s. (stara sygn. 171)

148. Karo I. „<<Mondrisz>> i jego autor” o XIX-wiecznych sztukach Jehoszuy Gutmana, tekst sztuki.

b.d., rkps, j. jid., l., s. (stara sygn. 125)

149. Kumanow D., „W carskoje wremia. Dramaticzeskaja powiest o kijewskich sobytijach”, Prowokacinnij proces”, „Pjatidiesiatyletie prowokacionnowo procesa” (o procesie Bejlisa).

b.d., mps, j. ros., l., s. (stara sygn. 119,120)

150. Rawicz M., notatka biograficzna i fragmenty utworów, notatki o Z. Szneurze.

b.d., rkps, j. jid., l., s. (stara sygn. 11, 83)

151. Szejnin Jakow Mordechaj (Witebsk). Korespondencja, wiersze, opowiadania, piosenki.
1956-1957, 1960, rkps, j. jid., l., s.
152. Szejnin Jakow Mordechaj (Witebsk). Wspomnienia z getta w Witebsku, wiersze, opowiadania, piosenki, plakaty do przedstawienia „Di weg cu frajhajt” Szejnina (1918, 1921), wycinki prasowe.
1918, 1921, 1956, rkps, j. jid., j. ros., l., s.
153. Witczak W. „Etiuda chopinowska”, list autora.
1959, rkps, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 74)
154. Wiersze z okresu okupacji: N.N. „Caparcona”, Grunberg „Obrazek z lagru”, „Pokuta szatana”, „Wspomnienie dzieciństwa”, „Auschwitz”, „Złota jesień”, „Zew młodości”, N.N. „Kołysanka dla mojej córki”, H. Kacnelenbogen „Rosz Haszana”, „Warszawa”, „Getto warszawskie”, F. Nichthausen „W tęsknocie za matką”, N.N. „Miłość do Erec”, A. Rozencwajg, E. Glasser, Ada Folman „W zimowy poranek” (odpis powojenny).
b.d., 1944, 1945, rkps, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 84, 470)
155. Materiały do antologii literatury żydowskiej w Polsce. Teksty pieśni i wierszy z getta łódzkiego, notatki, utwory I. Kacnelsona (kopie), fotokopia fotografii gmachu gimnazjum im. Kacnelsona w Łodzi, list J. Kantora z Moskwy zawierający teksty wierszy gettowych, fragment opracowania „Af churwes“, niezidentyfikowane fragmenty wierszy.
b.d., rkps, j. jid., j. pol., l., s.
156. Literatura żydowska. Wspomnienie o Perecu Opoczyńskim (Kleczewski), bibliografia, wykaz utworów znajdujących się w ŻIH.
b.d., 1951, rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s.
157. Recenzje i polemiki.
b.d., 1946, 1964, rkps, mps, j. ang., j. franc., j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 42, 270, 289, 574, 693)
158. Fotokopia wydawnictwa „Jidisze lider“.
b.d., fotokop., j. jid., j. ros., l., s.

HISTORIA ŻYDÓW. NOTATKI

159. Historia Żydów w epoce nowożytnej w Polsce. Luźne notatki.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s.
160. Historia Żydów w epoce nowożytnej w Polsce. Luźne notatki.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s.
161. Historia Żydów w epoce nowożytnej w Polsce. Luźne notatki.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s.

162. Historia Żydów w epoce nowożytnej w Polsce. Luźne notatki.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s.
163. Sylwetki uczonych żydowskich: Joel Syrkis, Szlomo Jehuda Lurie, Majer z Lublina, Benjamin Aron Solnik, Józef ben Mordcha Gerszon Katz, Mosze syn Szlomy Charyf, Jezua ben Josef, Hurwic Abraham, Hurwic Jezajasz, Hurwic Sabbataj, Izaak ben Abraham z Troków, Eliezer ben Eljahu, Lipman (Jom-Tow syn Salomona) z Milhausen, fragment większej pracy o renesansie wśród Żydów w krajach słowiańskich.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s.
164. Materiały do historii Żydów w XIX w. „Na marginesie zbliżającej się setnej rocznicy powstania styczniowego”, referat Kupfera o haskali, udział Żydów w powstaniach, notatki z AP w Kielcach, notatki z Zakładu im. Ossolińskich we Wrocławiu, notatki z „Jutrzenki” (1861), notatki, wycinki prasowe.
b.d., rkps, mps, fotokop, j. jid., j. pol., j. ros., l., s.
165. Żydzi w ruchu robotniczym. Notatki, wycinki prasowe.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 54, 164)
166. Rewolucja 1905 r. Sylwetki działaczy robotniczych, notatki.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s.
167. Getto warszawskie. Notatki.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 36, 116, 400, 447, 498, 505, 516, 525, 531, 552, 556, 559, 561, 608, 733, 927, 936)
168. Ruch oporu i powstanie w getcie warszawskim. Notatki.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 65, 68, 73, 301, 336, 528, 532, 535, 540, 541, 543, 544, 576, 581, 639, 641, 642, 643, 655, 658, 661, 723, 883, 896)
169. Żydzi w ruchu oporu i partyzantce. Notatki.
b.d., rkps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 34, 249, 313, 317, 320, 326, 329, 365, 384, 388, 392, 411, 692, 730, 885)
170. Żydzi w ruchu oporu i partyzantce. Notatki.
b.d., rkps, j. jid., j. pol., l., s.
171. Żydzi w ruchu oporu i partyzantce (woj. lubelskie, krakowskie, Zamojszczyzna). Odpisy dokumentów, notatki.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 321, 332, 361, 367, 368, 369, 370, 371, 374, 380)
172. Żydzi w ruchu oporu i partyzantce (Kresy). Notatki.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., j. ros., l., s. (stara sygn. 300, 322, 323, 381, 385, 390, 393, 402)
173. Żydzi w ruchu oporu (Śląsk). Odpisy i fotokopie dokumentów, notatki.
b.d., rkps, j. niem., j. pol., fotokop., l., s. (stara sygn. 186, 379, 399)
174. Żydzi w ruchu oporu w obozach koncentracyjnych. Notatki, wypisy ze wspomnień.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. niem., j. pol., l., s. (stara sygn. 238, 342, 375, 378,

398, 897)

175. Żydzi w ruchu oporu (getto łódzkie). Fragment opracowania J. Zelkowicza „Szpitalnictwo i bezpłatna pomoc lekarska w getcie łódzkim”, notatki.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s.
176. Sylwetki działaczy konspiracyjnych: Lucyna Herc (fot.), Józef Spira, Henryk Sternhel.
b.d., rkps, mps, j. pol., fot., l., s.
177. Żydzi w ruchu oporu i partyzantce w okręgu białostockim, powstanie w getcie białostockim: notatki, fotokopie i odpisy dokumentów (Borys Szacman, Cyla Klebanowa).
b.d., rkps, mps, j. pol., fotokop., l., s. (stara sygn. 416, 671, 672, 673, 675, 676, 678, 679, 680, 682, 683, 684, 685)
178. Żydzi w obozach jenieckich i armii polskiej. Fotokopia i odpis opracowania „Wymordowanie grupy Gleichera”, notatki.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., fotokop., s. (stara sygn. 57, 229)
179. Żydzi w powstaniu warszawskim. Edwarda Mark „„Udział Żydów w powstaniu warszawskim”, odpisy wspomnień Zuchowicz Tadeusz, dr Schwarzbart, inż. Reiss) i meldunków.
b.d., 1960, rkps, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 72, 657)
180. Notatki na temat Komitetów Domowych (Archiwum Ringelbluma, pamiętniki inż. Bryskiera).
b.d., rkps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 558)
181. Pomoc Żydom w czasie II wojny światowej. Notatki z Ph. Friedman „Their Brother`s Keepers”, fotokopia i odpis protestu Frontu Odrodzenia Polski przeciwko zagładzie Żydów, notes z adresami pomagających, notatki
b.d., mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 394, 704, 712, 713, 725, 728, 827)
182. Delegatura Rządu na Kraj. Notatki.
b.d., rkps, j. pol., l., s. (stara sygn. 101, 107, 240)
183. Żydzi polscy w czasie II wojny światowej. Luźne notatki.
b.d., rkps, mps, j. franc., j. jid., j. niem., j. pol., l., s. (stara sygn. 49, 50, 51, 71, 79, 213, 334, 922, 923)
184. Żydzi polscy w czasie II wojny światowej. Luźne notatki.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 63, 78, 88, 196, 200, 215, 335, 339, 388, 572, 889, 892, 919)
185. Odpis aktu oskarżenia przeciwko Adolfowi Eichmannowi, notatki.
b.d., rkps, j. hebr., j. niem., j. pol., l., kserokop., s. (stara sygn. 943)
186. Notatki do opracowania „Opis miejsc straceń masowych ofiar hitleryzmu oraz synagog i cmentarzy żydowskich w woj. białostockim”.
b.d., rkps, j. jid., j. pol., kserokop., l., s. (stara sygn. 914)

187. Historia Żydów. Polska po 1945 r. Materiały dot. osiedlenia się Żydów na Dolnym Śląsku po II wojnie światowej. Odpisy dokumentów, fragment opracowania, artykuły „Żydzi na Dolnym Śląsku w czasie II wojny światowej”, J. Egit „Der jidiszer jiszew in niderszlezje”, „Powrót do życia”, odezwa „Cu di Jidn, vos gefinen zich in di lagern in der amerikaner un engliszer zones”, tabele statystyczne, mapki, notatki o wczesnych dziejach Dolnego Śląska, opracowanie „Der kultur-ojfsztejn in bajem Pojln”, odpis z „Wolnej Polski” „O celach i zadaniach Komitetu Organizacyjnego Żydów Polskich w ZSRR”, „Rola spółdzielczości w Polsce powojennej” (fotokopia).
b.d., 1947, rkps, mps, j. pol., fotokop., l., s.
188. Notatki do historii Żydów w starożytności, o „Apologii Żydów“ Filona.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s.
189. Historia Żydów w Belgii i Luksemburgu. Fotokopia poświadczenia działalności partyzanckiej Gutfreunda Icka, Catzafa Matesa, Garfinkel Betty, relacja Gutfreund Icka, artykuły, opracowania, notatki, fragment „Le Soir” (1943 r.), zaproszenie na obchody Narodowego Dnia Męczenników Żydowskich, broszurka upamiętniająca belgijskich partyzantów, fotografie.
b.d., 1943, 1962, rkps, mps, j. franc., j. jid., j. niem., j. pol., fotokop., fot., l., s.
190. Historia Żydów w Bułgarii. Odpisy wyroków na sabotażystów antyfaszystowskich (1941 r.), fotokopia umowy między Aleksandrem Blewem a niemieckim pełnomocnikiem SS Theodorem Danneckerem (1943 r.), wycinki prasowe.
b.d., rkps, mps, druk, fotokop., j. bułg., j. franc., j. jid., j. pol., l., s.
191. Historia Żydów w Czechach i na Słowacji. Artykuły: Oldrzych Adamec „Cmentarz żydowski w Pradze”, Hana Volavková „Zabytki żydowskie w Czechosłowacji”, Jiri Volmut „K židovske otázce v husitském revolučním hnutí”, Jerzy Weil „Stosunek czeskiego ruchu postępowego do Żydów”, Mark Wischnitzer „Pochodzenie żydowskiej klasy rzemieślniczej w Bohemii i Morawii, 1500-1648“, „Der fri-renesans baj di Jidn in Czechie“, „Wegn di bacijungen cwiszn di Jidn in Pojln un Czechie biz dem 16-tn j.h.“, notatki o dziejach Żydów w Czechach XVI-XIX w., fotografie.
b.d., 1954, rkps, mps, j. czes., j. jid., j. pol., l., s.
192. Historia Żydów w Czechosłowacji. Artykuł „Polšti bojovníci v slovenských partyzánských oddílech”, Zdenek Lederer „Ghetto Theresienstadt”, Iltis Rudolf „Udręka Żydów czechosłowackich podczas okupacji nazistowskiej”, wykaz liczby Żydów deportowanych do Theresienstadt, „Informationbulletin vom Rate der Jüdischer Gemeinden in Böhmen”, notatki o deportacjach z Brna, notatki, dwie fotografie egzekucji, Emil Knieža „Bojová kapitola slovenských Židov”, „Posolstvo z príležitosti 14. výročia Slovenského národného povstania 29.08.1958”, „Protifašistický bojovník” (marzec 1958), fotokopie wojennych gazet, wycinki prasowe.
b.d., 1958, j. czes., j. niem., j. pol., j. słow., fot., l., s.
193. Historia Żydów w Danii i Norwegii. Przedruki artykułów z „Det politiske...” (1943 1944), „Morgontjänsten”, „Studenternes Efterretningstjeneste”, kopia „Ugens nyt” (1943), H. Waldman, „Min vej til modstandsbevaegelsen”, notatki.
b.d., rkps, mps pow., j. duńsk., j. pol., j. szwedz., l., s.
194. Historia Żydów we Francji. „Di lecte briw fun undzere derszosene heldn”, „La Victoire” (gazeta Gustava Hervé, 1940 r.), „Journal Officiel de la République Française”,

ulotki francuskiej organizacji podziemnej w obronie żydowskich dzieci, fotokopie odezw francuskiego ruchu oporu, odezwy Francuskiej Partii Komunistycznej, fotografie, notatki, wycinki prasowe.

b.d., 1940, 1951, 1960-1962, 1964, rkps, j. franc., j. jid., l., s.

195. Historia Żydów w Grecji. Kopia artykułu „What is the Purpose of the Anti-Fascist Pogroms”, fotokopie odezw, notatki, wycinki prasowe.
b.d., 1959, j. ang., j. grec., j. hebr., j. ros.,
196. Historia Żydów w Hiszpanii. Notatki (epoka nowożytna), odpis listu matki do syna z brygad im. Botwina, fotografie (wojna domowa).
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s.
197. Historia Żydów w Holandii. Notatki z książki „De Februari-Staking”, notatki.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s.
198. Historia Żydów w Jugosławii. Notatki z pracy Peko Dapčević „Jak walczyliśmy”, partyzantka w Jugosławii (fotografie), „Jevrejski Pregled” (nr 5-6/1959, nr3/1960, nr 3-4/1962), notatki, fotokopie dokumentów, wycinki prasowe.
b.d., rkps, mps, druk, j. franc., j. jid., j. pol., l., s.
199. Historia Żydów na Litwie i Łotwie. Wspomnienia Griszy Szura (notatki do książki), fotokopia okólnika administracji getta wileńskiego (1942 r.), fotokopie dok. z getta wileńskiego, notatki, wycinki prasowe.
b.d., 1959-1960-1962, rkps, mps, j. jid., j. pol., j. ros., l., s.
200. Historia Żydów w Niemczech przed II wojną światową, ruch oporu w Niemczech. Fotokopie z YV, notatki.
b.d., rkps, j. jid., j. pol., fotokop., l., poszyt, s. (stara sygn. 178)
201. Historia Żydów w Niemczech przed II wojną światową, ruch oporu w Niemczech. Notatki.
b.d., rkps, j. jid., j. pol., poszyt, s.
202. Historia Żydów w Niemczech przed II wojną światową, ruch oporu w Niemczech. Notatki.
b.d., rkps, j. jid., j. pol., poszyt, s.
203. Historia Żydów w czasie II wojny światowej w Palestynie. Notatki o Palestyńskiej Brygadzie Pomocniczej, fotokopie znaczków pamiątkowych.
b.d., rkps, mps, fotokop., j. hebr., j. jid., l., s.
204. Historia Żydów w Rumunii. Artykuły: „Di historisze gezelsaft <<Juliu Barasch>>”, M. Laks „Naje umbakante materialn wegn der geszichte vos es is zich farlofn mitn leower rebn Ber Fridman”, Leon Sztrajnsfeld „Dos pojerim-ojfsztand fun 1907 un di Jidn”, „Lazer Szajneonu”, I. Kara (Schwarz) „Di onhejb fun jidiszn drukwezn in Moldewe”, korespondencja z M. Laksem i Icchakiem Szwarcem (Kara), wykaz pinkasów rumuńskich.
b.d., 1957, 1960, rkps, mps, j. jid., j. niem., l., s. (stara sygn. 123, 124, 174, 964)

205. Historia Żydów w Rumunii. Notatki o partyzantce na Bukowinie, fotokopia listu (1944 r.), Meir Szternberg „18 jor nochn bafrajen fun Transnistrie”, relacja Herberta Rapaporta, wycinki prasowe.
b.d., 1962, rkps, druk, j. hebr., j. jid., j. pol., l., s.
206. Historia Żydów na Węgrzech. Recenzja książki „Zagłada na Węgrzech” (Zwi Erez), notatki z „Destruction of Hungarian Jewry”, fotokopia artykuł „Di ungarisze Jidn in tojt-gefar”, notatki.
b.d., 1963, rkps, mps, j. franc., j. jid., j. niem., j. pol., l., s.
207. Historia Żydów we Włoszech. Artykuł „Nuovi documenti sulla deportazione degli ebrei italiani”, bibliografia „Centro di Documentazione Ebraica Contemporanea” (1960 r.), „15 Novembre 1943”, „Medaglia d'oro al. Valor militare alla citta di Firenze”, „Włoski ruch oporu w latach okupacji hitlerowskiej”, relacja Sary Benater, Notatki, fotografie, wycinki prasowe.
b.d., 1960, 1964, j. ang., j. pol., j. włos., l., s. (stara sygn. 175, 250, 698)
208. Historia Żydów w ZSRR. Relacje: S.P. Aleksiejew, Stein-Landesman Alisa, artykuły, fotokopia artykułu o Aleksieju Fiodorowie, sylwetki obywateli ZSRR, fotografie i fotokopie fotografii prawdopodobnie partyzantów radzieckich, notatki.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., j. ros., fotokop., l., s.
209. Historia Żydów w czasie II wojny światowej. Żydzi w Armii Czerwonej. Wypisy i tłumaczenia artykułów z prasy sowieckiej z okresu wojny, notatki.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. ros., l., s.
210. Historia Żydów w czasie II wojny światowej. Żydzi w Armii Czerwonej. Wypisy i tłumaczenia artykułów z prasy sowieckiej z okresu wojny, notatki.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. ros., l., s.
211. Historia Żydów w czasie II wojny światowej. Żydzi w bitwie pod Lenino. Wspomnienia: Szmulewicz Abram, Muszkat Maks Marian, wykaz imienny żołnierzy I dywizji, którzy polegli pod Lenino.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s.

ODPISY I FOTOKOPIE DOKUMENTÓW

212. Historia Żydów w epoce nowożytnej w Polsce. Kopie responsów.
b.d., mps, j. hebr., l., s.
213. Historia Żydów w epoce nowożytnej w Polsce. Odpis Pinkasu miasta Krakowa 1762-1805. (2 egzemplarze).
b.d., mps, j. hebr., l., s.
214. Historia Żydów w epoce nowożytnej w Polsce. Odpisy i fotokopie dokumentów, wykaz dokumentów dot. Żydów na ziemiach polskich (XVII-XVIII w.), wypisy dokumentów dot. działalności kahałów, fotokopie stron tytułowych ksiąg wydanych w XVI-XIX w. (z Biblioteki Gminy Wyznaniowej Żydowskiej we Lwowie), fragmenty z Biernata z Lublina w tłum. na jidysz.

b.d., mps, j. hebr., j. jid., j. pol., fotokop., l., s.

215. Wypisy z dzieł rabinów i kabalistów: Beniamin Aron z Metz, Dawid Ganz, Księga zasad moralnych, Mosze ben Izrael Isserl, Księga zwycięstwa, Księga wiedzy, Księga nauki i życia, komentarz do Megilat Ester Eliezera Aszkenazego, Josef Szlomo Rafe, Głębia Halachy, Emanuel Haromi,
b.d., mps, j. hebr., j. jid., j. niem., l., s.
216. Fotokopie: Księga rejestrów dotycząca spraw członków kahału we Wrocławiu (1804-1811)
b.d., j. niem., fotokop., l., s.
217. Fotokopie i odpisy dokumentów dot. historii Żydów w XIX w.
b.d., mps, j. hebr., j. pol., l., s.
218. Materiały do Historii Żydów w XIX w. Żydzi w Zgierzu (wypisy z WAP w Łodzi).
b.d., rkps, mps, j. pol., l., s.
219. Żydzi w ruchu robotniczym. Odpisy raportów policyjnych z lat 1901-1904.
b.d., mps, j. ros., l., s.
220. Żydzi w ruchu robotniczym. Odpisy i fotokopie odezw, odpis z uchwał Polskiego i Żydowskiego Zjazdu Garbarzy, odpis protokołu posiedzenia rady pedagogicznej gimnazjum w Piotrkowie o manifestacji 1.02.1905 r., odpisy statutów organizacji robotniczych.
b.d., mps, j. jid., j. pol., j. ros., fotokop., l., s.
221. Żydzi w ruchu robotniczym. Wypisy z prasy: „Przegląd Socjaldemokratyczny”, „Czerwony Sztandar”, „Sprawa Robotnicza”, „Der Morgensztern”, fotokopia artykułu z „Walki Klas” (lata 1885, 1892, 1894, 1896, 1902-1904, 1906-1908), fotokopia „Jugend blic” z 1934 r.
b.d., mps, j. pol., l., s.
222. Żydzi w ruchu robotniczym. Wypisy z prasy: „Nasza Sprawa”, „Młot”, „Nasza Trybuna” (lata 1894, 1910-1911, 1915-1918).
b.d., mps, j. pol., l., s.
223. Żydzi w Rewolucji 1905 r. Odpisy raportów policyjnych.
b.d., mps, j. pol., j. ros., l., s.
224. Żydzi w Rewolucji 1905 r. Fotokopie i wypisy z „Czerwonego Sztandaru” i „Z Pola Walki”, „Der Najer Weg”, „Der Weg”, „Der Frajnd”, „Der Bund”, „Poslednije Izwiestia”.
b.d., mps, j. pol., fotokop., l., s. (stara sygn. 56)
225. Odpisy protokołów posiedzeń Rady Miejskiej w Łodzi (lata 1925-1926, wystąpienia bundystów).
b.d., mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 147)
226. Odpis wykazu bóżnic i modlitewni żydowskich na terenie Warszawy (Komisariat Rządu na m. st. Warszawę) (1926 r.).
b.d., mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 913)

227. Wysiedlenie Żydów do Zbąszynia: odpis sprawozdania Wydziału Kulturalno-Oświatowego przy Komitecie Pomocy Wyszędleńcom z Niemiec w Zbąszyniu, wykazy imienne, odpisy dokumentów, mapa powiatu nowotomyskiego.
b.d., mps, j. pol., l., s.
228. Odpisy dokumentów z Archiwum Bundu dot. getta warszawskiego.
bd., mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 490, 495, 501, 514, 533, 551, 831)
229. „Biuletyn Kroniki Codziennej” (Łódź) (12.01.1942-23.07.1942 r.) – odpis, notatki (08.03.1941-25.07.1944 r.).
1960, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 661, 663, 664)
230. Odpisy odez w Polskiej Partii Robotniczej do Żydów w gettach, odpis listu KC PPR do Dymitrowa, notatki o stosunku PPR do Żydów.
b.d., mps, mps pow., j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 418, 444, 450, 456, 457, 460, 461, 666, 708)
231. Fotokopie i odpisy dokumentów dot. getta łódzkiego, odpisy sprawozdań Sipo i SD z getta łódzkiego.
b.d., rkps, mps, j. niem., j. pol., l., s. (stara sygn. 668)
232. Odpis dziennika Szmula Wintera (Archiwum Ringelbluma).
b.d., mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 502)
233. Odpisy N.N. korespondencji z okresu okupacji.
b.d., mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 546, 928)
234. Fotokopie dokumentów gestapo dot. Isaka Schwarza (ur. Płońsk, 1899 r., zmarły w obozie Mauthausen), i Przewoźnika Szlamy (ur. 1914 r., Płońsk, zmarły w Auschwitz), Guttmana Szulima (ur. 1894 r., Mława).
b.d., mps, j. niem., fotokop., l., s. (stara sygn. 230, 232, 233)
235. Fotokopie dokumentów gestapo dot. Goldberg Szmerek, Tasiemka Eliaz, Braun Rafał, Rubinsztajn Mendel, Lewin Moszek, Bryszkowski Dawid, Zamiadyn Dawid, aresztowanych za opuszczenie getta w Nowym Dworze.
b.d., rkps, mps, j. niem., l., s. (stara sygn. 231)
236. Wypisy z „Biuletynu Informacyjnego” (05.1942-09.1943 r.)
b.d., rkps, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 73, 405, 832, 833, 834, 835, 836, 838, 839, 863, 865)
237. Odpisy gazet z Archiwum Ringelbluma (Trybuna Młodych, Cajt-Frag, Junge Gwardie, Przedwiośnie, Jugntruf, Proletarisze Gedank, Za naszą i waszą Wolność, Słowo Młodych, Undzer Weg, Undzer Hofnung, Zarzewie, Przegląd marksistowski, Ojfbrojz, Morgn Frajhajt, Barykada Wolności, Magen Dawid, HaMedina, Morgn Fraj, Gwardzista).
b.d., rkps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 66, 208, 256, 445, 488, 767, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 793, 794, 801, 806, 813, 814, 815, 821, 826, 848, 853, 856, 857, 858, 859, 869, 872, 873, 875, 876).
238. Odpisy gazet z Archiwum Ringelbluma (El Al, Jutrznia, Jugnt Sztime, Neged Hazerem, Ojsdojer, Jadies, Dror, Der Weker, Biuletin, Awangard, Awangarda Młodzieży,

- Bafrajung, Der Ruf).
b.d., rkps, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 740, 741, 742, 744, 747, 748, 750, 751, 754, 755, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 766, 770, 778, 779, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 796, 797, 799, 870, 874)
239. Notatki, odpisy dokumentów z Archiwum Ringelbluma.
b.d., rkps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 75, 77, 79, 202, 207, 239, 254, 255, 258, 260, 263, 264, 479, 481, 482, 486, 489, 491, 494, 496, 497, 509, 510, 534, 545, 547, 549, 550, 554, 557, 560, 562, 565, 729, 849, 855, 895)
240. Odpisy i fotokopie dokumentów Delegatury Rządu na Kraj.
b.d., rkps, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 101, 218, 709, 732, 734, 735, 736)
241. Powstanie w getcie warszawskim: odpisy i fotokopie dokumentów (meldunki, odezwy, telegramy).
b.d., rkps, mps, fotokop., j. hebr., j. jid., j. niem., j. pol., l., s. (stara sygn. 524, 592, 593, 596, 597, 598, 610, 622, 624, 625, 626, 627, 628, 630, 631, 632, 633, 635, 638, 641, 643, 656, 658, 662)
242. Odpisy napisów wrytych w 1942 r. na ścianach synagogi w Kowlu.
b.d., mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 227)
243. Fotokopie gazet z pierwszego okresu wojny.
b.d., fotokop., j. jid., j. pol., l., s.
244. Wypisy i fotokopie z prasy okresu okupacji, odezw, nasłuchów radiowych, sprawozdań (również tłumaczenia na jidysz).
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 73, 209, 241, 257, 259, 261, 262, 265, 273, 276, 333, 444, 452, 450, 453, 503, 508, 513, 517, 518, 519, 520, 522, 523, 555, 577, 580, 581, 583, 584, 585, 586, 587, 600, 601, 602, 603, 609, 611, 612, 616, 636, 756, 810, 825, 828, 829, 830, 840, 841, 847, 862, 864, 866, 867, 868)
245. Fotokopie i odpisy dokumentów niemieckich.
b.d., mps, fotokop., j. niem., j. pol., l., s. (stara sygn. 185, 187, 190, 191, 193, 197, 219, 220, 268, 382, 512, 918)
246. Fotokopie i odpisy dokumentów z okresu okupacji.
b.d., fotokop., j. jid., j. niem., j. pol., l., s. (stara sygn. 129, 136, 137, 223, 228, 235, 330, 401, 417, 474, 644, 653, 731, 842, 844)
247. Prasa z okresu okupacji: fotokopie i odpisy „Hechaluc halochem” (13.08.-22.10.1943 r.), „Awangarda Młodzieży” (01.05.1942 r.).
b.d., rkps, fotokop., j. pol., l., s. (stara sygn. 743)
248. Odpisy aktów oskarżenia przeciwko Ludwikowi Jakubkowi, Stanisławowi Jędrejkowi, Władysławowi Kamińskiemu, Julianowi Sadurskiemu, Augustynowi Bochnie, Czesławowi Ochalowi, Józefowi Pastuszakowi, Feliksowi Chrzanowskiemu, Genowefie Makoś, Edwardowi Tiede, Franciszkowi Mastalerzowi, Mieczysławowi Bęlczańskiemu, Janowi Bęlczańskiemu, Janowi Zbiciakowi, Józefowi Włochowi, Tomaszowi Onyszko, Antoniemu Szczygłowi, Mikołajowi Łuczeńcykowi, Szymonowi Czajce, Stanisławowi Brzyskiemu, Kazimierzowi Markowi, zeznania świadków w sprawie prześladowania Żydów w Izbicy,

- Moszenkach, Sieprawkach, Krynicy, Boiskach Starych, Borysowie Dół, Stawie, Nowodworze, Dratowie, Oleśnikach (sąd apelacyjny w Lublinie).
b.d., mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 947)
249. Odpis aktu oskarżenia przeciwko Jakubowi Sorrenbergowi (sąd apelacyjny w Lublinie).
1950, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 946)
250. Fotokopia opracowania o zagładzie żydowskich pomników kultury, odpis.
b.d., mps, fotokop., j. jid., l., s. (stara sygn. 530)
251. Kopia spisu akt uratowanych z obozu Dachau wystawione na sprzedaż przez Waltera Cieślaka, kopia pisma Cieślaka, pismo ZBOWiD do B. Marka.
b.d., 1963, mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 212)
252. Odpisy listów żołnierzy niemieckich z frontu wschodniego (do scenariusza filmowego), wstęp, przypisy, listy żołnierzy niemieckich przechwycone przez AK – notatki.
b.d., 1970, rkps, mps, j. pol., l., s
253. Georg Weissmann „Die Durchsetzung des Judisches Minderheitsrechtes in Oberschlesien 1933-1937”, wyimek z „Mitteilungsblatt der Hitachduth Olej Germania” (fotokopia z Archiwum Jad Waszem).
b.d., fotokop., j. niem., l., s. (stara sygn. 176)
254. Fotokopie protokołów posiedzeń Kreis von Zionisten in Deutschland (1959 r.) (z Archiwum Jad Waszem).
b.d., fotokop., j. hebr., j. niem., l., s. (stara sygn. 177)
255. Odpis aktu oskarżenia Ericha Kocha, odpis zeznań W. Macholla o Erichu Kochu.
b.d., mps, j. niem., l., s. (stara sygn. 948, 949)
256. Odpisy protokołów z posiedzenia Sądu Powiatowego Warszawy dla m. st. Warszawy w sprawie powództwa Prywesa przeciwko „Joint” (1960 r.)
b.d., mps, j. pol., l., s.
257. Komitet Organizacyjny Żydów Polskich w Moskwie przy Związku Patriotów Polskich. Odpisy protokołów, biuletyny, notatki z nazwiskami.
b.d., 1945, rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s.
258. Joachim Dionysius Foerster „Gespräche mit Juden” (kserokopia)
1963, mps, j. niem., l., s. (stara sygn. 226)
259. Fotokopie ilustracji do „Historii Żydów w Polsce”.
b.d., fotokop., l., s.

NOTATKI Z KWEREND

260. Notatki z kwerendy archiwalnej w AAN, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Tygodniowy Przegląd Narodowościowy (1926, 1930, 1936), wyciąg z Rejestru Handlowego (Sąd Powiatowy dla Warszawy-Pragi).

b.d., rkps, j. pol., l., s. (stara sygn. 93)

261. Notatki z kwerendy archiwalnej dot. dokumentów do historii Żydów w XVII w. z archiwów: Lwów, Lublin, Wrocław.
b.d., 1958, mps, j. pol., l., s.
262. Notatki z kwerend archiwalnych: AP w Kielcach, BUW, Muzeum Narodowe w Krakowie, PAN w Krakowie, Biblioteka Narodowa w Warszawie, AP w Lublinie, Biblioteka Publiczna w Warszawie, AP w Przemyślu.
b.d., mps, j. pol., l., s.
263. Notatki z kwerendy archiwalnej w AGAD, Warszawa.
b.d., mps, j. pol., l., s.
264. Notatki z kwerendy archiwalnej w AP w Katowicach.
b.d., 1958, mps, j. pol., l., s.
265. Notatki z kwerendy archiwalnej w AP Miasta Łodzi i Województwa Łódzkiego.
b.d., mps, j. pol., l., s.
266. Odpis inwentarza Podziemnego Archiwum Getta Białostockiego (Archiwum Mersika-Tenenbauma) z Yad Vashem.
b.d., mps, j. hebr., j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 98)

BIBLIOGRAFIE

267. Bibliografia prac B. Marka sporządzona przez Esterę Mark.
1986, mps, j. pol., l., s.
268. Bibliografie: Zbrodnie hitlerowskie, położenie Żydów w Polsce, sprawy palestyńskie, ruch oporu, recenzje w wydawnictwach Komisji Historycznej, recenzje książek o wojnie, judaica z gazet: Chłopski Sztandar, Dziennik Polski, Dziś i Jutro, Echo Krakowa, Gazeta Ludowa, Głos Pracy, Kuźnica, Naprzód, Nowa Epoka, Odra, Odrodzenie, Przekrój, Robotnik, Rzeczpospolita, Trybuna Robotnicza, Tygodnik Powszechny, Tygodnik Warszawski, Twórczość, Czerwony Sztandar i in.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 89, 99, 100, 861)
269. Bibliografie i notatki bibliograficzne.
b.d., rkps, mps, j. hebr., j. jid., j. pol., j. ros., l., s. (stara sygn. 85, 86, 90, 91, 95, 102)

MATERIAŁY Z KONFERENCJI

270. Międzynarodowa Konferencja Historii Ruchu Oporu, Warszawa 15-19.04.1962. Artykuły o narodowym i międzynarodowym charakterze ruchu oporu w okresie II wojny światowej: K. Bartošek, J. Doležal, R. Cessi, P. Carraroli, L. Conti, A. Devoto, J. Křen, L. Einicke, N. Goldberger, N. Gornenski, J. Horec, J. Hugonnot, A. Kowner, G. Limiti, M. Novitch.
1962, mps, pow, j. franc., j. niem., j. pol., j. ros., (stara sygn. 427, 428, 429, 430, 431, 432, 434, 435, 436, 440, 442, 443).

271. Międzynarodowa Konferencja Historii Ruchu Oporu, Warszawa 15-19.04.1962.
Artykuły o narodowym i międzynarodowym charakterze ruchu oporu w okresie II wojny światowej: N. Parkkari, O.S. Petersen, D. Plenča, H. Roggenbuck, M. Ruge, H. Tønnesen, E. Sallai, J. Stoffels, H. Szel, N. Prokopiuk, S. Arnold, H. Sztejner, N. Plasari, T. Lekczy, S. Okęcki.
1962, mps, pow, j. franc., j. niem., j. pol., j. ros., (stara sygn. 420, 433, 437, 438, 439, 441)
272. Międzynarodowa Konferencja Historii Ruchu Oporu (Praga 2-4.09.1963 r.): Mario Finzi i Franco Zesana „Jewish Deeds and Figures in the Anti-fascist Fight in Italy”.
1963, druk, j. ang., j. wł., l., s. (stara sygn. 421)

GAZETY, WYCIKI PRASOWE

273. Prasa z okresu II wojny światowej: „Przegląd Polityczny”, „Robotnik”, „Rzeczpospolita Polska”, „Szaniec”, „Sprawa”, „Tydzień”, „Wiadomości Polskie”, „Wolna Polska”, „Zachodnia Straż Rzeczypospolitej”, „Żołnierz Polski w II Wojnie Światowej”, „Ziemie Zachodnie Rzeczypospolitej”, „Zryw”, „Brzask”, „Naród i Wojsko”, „Kronika Polska”, „Dzień”, „Nowy Dzień”, „Biuletyn Centralnego Komitetu Ludowego”, „Informacja Bieżąca” (odpisy), „Wiadomości” (odpisy), „Nowy Dzień” (odpisy), „Wielka Polska” (odpisy), „Gwardzista” (odpis, tłumaczenie), „Trybuna Wolności” (odpis, tłumaczenie), „Iskra” (odpis, tłumaczenie), „Głos Warszawy” (odpis, tłumaczenie), „Nowy dzień” (odpis, tłumaczenie), „Trybuna Chłopska” (odpis, tłumaczenie), „Walka Ludu” (odpis, tłumaczenie), „Polska żyje” (odpis, tłumaczenie), „Głos Pracy” (odpis, tłumaczenie), „Wielka Polska” (odpis, tłumaczenie), „Polska” (odpis, tłumaczenie), „Prawda Młodych”, „Przez Walkę do Zwycięstwa” (odpis, tłumaczenie), „Placówka” (odpis, tłumaczenie), „Walka” (odpis, tłumaczenie), „Szaniec”, (odpis, tłumaczenie), „Barykada Powiśla”.
1942-1944, rkps, druk, mps, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 383, 451, 454, 455, 515, 578, 582, 594, 595, 599, 745, 749, 753, 764, 769, 792, 795, 800, 802, 803, 804, 805, 808, 809, 812, 816, 817, 818, 819, 823, 824)
274. Prasa z okresu II wojny światowej: „Biuletyn Informacyjny”.
1942-1944, druk, j. pol., l., s. (stara sygn. 752)
275. Prasa z okresu II wojny światowej: „Nowe Widnokregi” (1941, 15.06.1944 r., 15.07.1945 r., 30.09.1945 r.)
1941, 1945, druk, j. pol., l., s. (stara sygn. 798)
276. Prasa z okresu II wojny światowej: „Sowieckaja Litwa”, „Za Wolność”, (organ wileńskiego powiatowego komitetu KP(b) Litwy), „Kova”.
1944, druk, j. lit., j. pol., j. ros., l., s. (stara sygn. 791, 807, 820)
277. Prasa z okresu II wojny światowej: „Berliner Illustrierte Zeitung” (nr 30/1941), „Volkischer Beobachter” (nr 17/1945).
1941, 1945, druk, j. niem., l., s. (stara sygn. 935)
278. Czasopisma: „Die Stimme der PRV” (nr 8, 11, 12/1958, nr 1/1959, nr 9/1960, nr 6, 11/1963), „The Jewish Quarterly” (nr 35/1962), „Jidiszer Kempfer” (nr 1382/1060, nr 1458/1962, nr 1494/1963), S. Esh „The dignity of the destroyed” w: „Judaism” (nr 2/1962),

- „Facts” (nr 1/1963), „Di Arbajter Sztime” (Nr 13/1899 fotokopia), „Nasze słowo” (nr 6-7, 1948), „Dos Naje Lebn” (nr 2/1945, 2/1945, 12/1946), „Ejnikajt” (nr 27,32/1943 fragmenty, nr 17/1953, nr 21, 54, 57, 102/1946), „Jüdische Rundschau” (1937, fragmenty), „Aus Politik und Zeitgeschichte” (15.04.1959), „Jewrejski Wiesti” (nr 4, 13/1963), „Maariw szel Szabat” (4.05.1962 r.), „Comité d’Histoire de la 2e guerre mondiale, Bulletin nr 79”, „Revue de la Centrale d’Oeuvres Sociales Juives” (03.1964 r.), „Resistenza” (02.1964 r.), „Ferrara” (11.1963 r.), „Tiesa” (05.1959 r.), „Nusech Wilne Buletin” (12.1959 r.), „Resistance unie” (04.1962 r.), Biuletyn Bejt lochamej hagetaot nr 2/1960, „Niuletyn Specjalny PAP” (1947 r.)
 b.d., 1937, 1943, 1958-1960, 1962-1964, druk, j. ang., j. hebr., j. jid., j. lit., j. niem., j. wł., poszyt, s. (stara sygn. 106, 107, 108, 109, 211, 421, 422, 423, 424, 425, 765, 909)
279. Wycinki prasowe z artykułami B. Marka.
 b.d., 1946, 1947, 1964, druk, j. jid., l., s. (stara sygn. 14, 15, 19, 23, 25, 272)
280. Gazety jugosłowiańskie: „Borba”, „Politika”, „Wieczerne nowosti”, Crwena Zvezda”, „Nauka i zivot”.
 1960, druk, j. serb.-chorw., l. s. (stara sygn. 110)
281. Zbiór tłumaczeń artykułów z prasy zachodniej: Stockholm Tidningen (1964), Guardian (1964), L’Express (1964), France Observateur (1964), Monthly Review (1964), The Times (1964), Tribune (1964), Le Monde (1964), Newsweek (1964), New York Herald Tribune (1964), New Statesman (1964), The Observer (1964).
 b.d., mps, j. pol., l., s. (stara sygn. 169)
282. Zbiór artykułów obcojęzycznych: A.I. Kac „Ha-Midrasz szel rabi Dawid HaNogid”, M. Halevy „Médecins Juif d’origine Hispano-Portugaise dans les pays roumains”, B. Brillling „Zur Geschichte der jüdischen Gemeinde in Münster”, „Les étrangers dans la Résistance des différents pays”, Daniel Karfi „Do`ch chaszai al. macaw ha-Jehudim beItalia” („Moreszet” rocz. 2, nr 2, 1964)
 b.d., 1957, 1961, 1964, druk, j. franc., j. hebr., j. niem., poszyt, s. (stara sygn. 117, 126, 127)
283. Wycinki prasowe na temat ruchu oporu.
 b.d., druk, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 271, 272, 327, 345, 362, 364, 405, 426, 499, 651, 652, 677, 710, 860, 890, 917)
284. Wycinki prasowe.
 b.d., druk, j. hebr., j. jid., j. niem., l., s. (stara sygn. 25, 33, 40, 41, 113, 130, 201, 203, 216, 343, 373, 377, 389, 538, 553, 564, 637, 645, 648, 649, 705, 871, 893, 894, 899, 950, 944, 934, 930, 921, 920, 912, 911, 908, 907, 906, 905, 904, 903, 902, 901)
- VARIA**
285. Artykuły na temat Żydowskiego Instytutu Historycznego.
 b.d., 1956, mps, j. pol., l., s.
286. Prospekt książki „Kennzeichen”, notatka „Italian Jews protest”, notatki z „Jewish Currents”, odpisy korespondencji Sz. Gottesmana i Boguckiego (1945 r.), fotokopia

legitymacji Fiszela Bimko i wycinek prasowy, sprawozdanie The Palestine Land Development (1939 r.), „Głos Ludu” o pogromie kieleckim (odpis), H. Kraheńska „Postawa społeczeństwa polskiego pod okupacją niemiecką” (odpisy z AZHP), notatki-odsyłacze do „Hajnt” z 1933 r. dot. wystąpień antysemitycznych, wykaz ważnych osobistości żyd. życia społ., które zginęły w powstaniu i obozach, list Marii Mickiewicz do OZP w Paryżu (1949 r.), projekt pomnika w Oflagu Hohnstein, fragment publikacji o żydowskiej kolonizacji w ZSRR, zaświadczenia rabinackie Wyższej Szkoły Rabinackiej w Korcu (odpisy), Program Konferencji Pracowników Naukowych Archiwów i Bibliotek (1950 r.), niezidentyfikowany rękopis w jidysz, plan miasta Łodzi (powojenny), wyciąg z ksiąg ludności Żelechowa (Wajsenberg Icek Majer), zaświadczenie Kornecki Adam, wykaz ofiar pogromu w Przytyku (notatka), ostatki spis Żydów w Poznaniu 1939 r. (notatka), informacja o działaniach „Oški”-Sońty, fotokopie i notatki.

b.d., 1949, 1950, mps, druk, j. jid., j. niem., j. pol., l., s. (stara sygn. 44, 45, 61, 77, 94, 112, 138, 141, 159, 164, 165, 168, 210, 222, 225, 315, 414, 466, 529, 621, 882, 916)

287. Wydawnictwa z okresu II wojny światowej: „Stosunki polsko-niemieckie i problem Europy Środkowej”, „Siły Zbrojne Trzeciej Rzeczypospolitej. Myśli i rozważania”, J. Zespołowicz „Rola i duch wojska”, Miles „Naród i wojsko”.
1941-1943, druk, j. pol., poszyt, s. (stara sygn. 878, 879, 880, 881)
288. Materiały dot. zbrodniarzy wojennych: zeznania, wyrok trybunału w Norymberdze.
b.d., mps, mps pow., j. jid., l., s. (stara sygn. 945)
289. Broszura H. Aleksandrowa „Forszt ajer sztetl!”.
1928, druk, j. jid., l., s. (stara sygn. 157)
290. Broszura Der weg fun kolektiw. 20 jor jidiszer folks-chor in Pariz”.
b.d., druk, j. jid., poszyt, s.
291. Zaproszenia na uroczysty wieczór poświęcony życiu i twórczości Szolema Alejchema (2 egz.), zaproszenie na zwiedzanie Warszawy, zaproszenie na bal sylwestrowy 1945.
1945, 1956, 1959, druk, j. jid., j. pol., l., s. (stara sygn. 1000)
292. Kalendarze na rok 1950 (niepełny) i 1962.
1950, 1962, druk, j. franc., j. jid., l., poszyt., s. (stara sygn. 269)
293. Wykaz żydowskich imion męskich i kobiecych (2 egz.).
b.d., mps, j. pol., l., s.
294. Raport Stroopa (tłum. na jidysz).
b.d., mps, j. jid., l., s. (stara sygn. 588)
295. Landau Ludwik „Kronika lat wojny i okupacji”, fragmenty w tłumaczeniu na jidysz.
b.d., mps, j. jid., l., s. (stara sygn. 591)
296. Niezidentyfikowane notatki i fragmenty opracowań.
b.d., rkps, mps, j. jid., j. pol., j. ros., l., s.

INDEKS NAZWISK

j. 4

Ajlbirt Josef

Alperowicz O.

Altman Henryk

Altman M.

Barkan Borys

Bartys J.

Beck Julia

Beck Walery

Beck-Zaleska Alina

Belenki M.

Berger Wojtech

Berman M.

Brener L.

Breslauer Szoszana vel Rajzenfeld Róża

Bryk Chaim Berysz

Burgan Ch.

Cukierman Icek (Antek)

Czerniak Libe

Eschwege Helmut

Fajgenbaum M.

Feffer Józef

Feffer-Dror Halina

Finkel L.

Finkel Uri

Fleker Malech

Fox Henry

Grus Noech

Gruszka Jakub

Grynberg-Donat Leonia

Gryta Marcin

Gutfrajnd Jakub

Guttentag Artur

Guzik Chana

Hecht Michael

Henenberg Salomon

Hiler Jakub

Itkowicz M.

Kaplan Jakow B.

Kantor I.

Kasztelański

Kelberman Zelda

Kermisz J.

Kiejzman Basia

Knieža Emil

Kornblum Icchak

Kossak-Szatkowska (Szcucka) Zofia

Kot I.

Kunicki Mikołaj

Lachur Zdzisław

Lew Abe

Lewkowicz Halina

Liwerant Siemion

Mackiewicz Jacek

Margulis Ch.

Mastbaum Róża

Mendorf Z.

Parnas Józef

Peter Janusz

Rodinow Jona

Rajfer R.

Rajski Leon

Rajzenfeld Michał

Ropelewski A.

Rotstein Rozalia

Stulbach Edward

Szapiro Ber

Sznajder Leon

Szwarc Izak

Szwarcfuks Janek (Adam)

Trembowelski O.

Wajc Joel

Wójcik Michał

Wroński Stanisław

Wulf Joseph

Zbrożyna

Ziółek Waclaw

j. 5

Ajnbinder Genia

Ajnbinder Luba

Alperowicz O.

Belenki Dawid

Belenki M.

Berman M.

Cukierman Icek

Czerniak Libe

Folman Dawid

Frostig Adam

Frydman J.

Goldenberg Eliahu

Hurwitz Stephan

Janwars-Adamowicz K.

Kacew Abraham

Łukasz Mikołaj

Majer Dawid

Nowiński Tadeusz

Pieczerski Aleksander

Prital Dawid

Rodinow J.

Rąbisz J.

Robinzon Nachman

Ron Sz.

Rontsiewicz M.

Rotholz Alexander

Rozental Chaim

Sternberg Meer

Stolow Libe

Szechtman A.S.

Szwarcbart Izak

Tajtelbaum Stanisław

Tenenbaum A.

Twarawski Józef

Valabrega Guido

Vukotić Jovo

Wendrow Z.

Winer Sz.

Żmijewska Z.

j. 6

Bartyś Julian

Belenki M.

Berman M.

Bielow A.M.

Brukarz Meir

Dworzecki M.

Emmenegger Kurt

Eschwege Helmut

Frankel Benjamin

Fryshdorf Hana

Gruenspan Helena

Gryngruz Aliza-Dora

Gryngruz Rysia

Guterman Szlomo

Ickowicz Szmul

Jasper G.

Kantor I.

Kaplan Jakow B.

Landau Aron

Landau B.

Lazar Chaim

Leftwicz Josef

Lewi Dawid

Lipein Wilis

Liwerant Sz.

Łozińska

Niepokólczycki Franciszek

Novitch Miriam

Puchalik Marian

Putermilch J.

Rodinow Jona

Raizman Izak

Rost Nico

Ruge Morten

Sakowicz Arkadiusz

Segall Dora

Sloven H.

Sukl Juri

Szer Mojżesz

Szterberg M.

Tomczak-Woźnicka Irena

Trzeźniewski Michał

Urbasik Hubert

Wiksel Jerzy

Wilenkin L.

Wilner Jakub

Winawer Brunon

Wolowi R.

Woźnicka Maria

Zagórska Anna

Zobore N.

j. 108

[Band Adela]

[Band Natan]

[Bratman Ignacy]

[Fedorowski Grzegorz]

[Goldberg Beniamin]

[Goldberg Froim]

[Goldberg Hersz]

[Goska (Rozenman) Janina]

[Hermelin Rudolf]

[Karaffa-Korbut Mieczysław]

[Kiewesz (Kewesz) Borys]

[Kosek Edmund „Rawicz”]

[Matywiecka Maria]

[Matywiecki Nastek]

[Meisner-Wierzbicka L.]

[Mendelson Kałma]

[Piekarska Andzia]

[Piekarska Toba]

[Pozmantier Binka]

[Pozmantier Chaim]

[Riesa Michalina (Kuszer Helena)]

[Segał Chamil]

[Segał Daniel]

[Segał Roman]

[Shop David]

[Wiener Chaim]

[Wiener Natan]

[Wiener Szmul]

Aleksandrowicz Julian

Borucka Elżbieta

Celińska Henryka

Garztecki Wilczur Juliusz

Gotlib Ignacy

Iwański Henryk „Bystry”

Krut (małżeństwo)

Lebioda Maria

Lebioda Mieczysław

Lejewski Józef

Madanowski Kazimierz

Morawski Eugeniusz

Niemirski (Celmajster) Józef

Pastuszka Władysław

Pastuszka-Thaidze Helena

Pawluk Stanisław

Pawłowski Grzegorz

Petrykowski Andrzej

Rek Tadeusz

Rolirad Henryk

Seidenbeutel-Bilewicz Tadeusz

Siechowski Wilhelm

Szczecińska Maria

Thaidze Ludwik „Lutek”

Trzebiński Jan

Urpsza Wanda

Zajdler Władysław

Żukowska Wanda

Żukowski Grzegorz